

Skolans största utmaning

Om problemskapande beteenden, lärande och konsten att styra sig själv i fritidshemmet

David Edfelt

Leg psykolog & författare, psykologdavid.se

HANDLEDNING, UTBILDNING, UTVECKLING & FÖRÄLDRASTÖD

Förskola



Aven som ljudbok

Grundskola



Anpass. skola

Gymnasium

Vuxenutbildn.

psykologdavid.se



Tipsbanken



David Edfelt & Bo Hejlskov Elvén

Podd om vardagens pedagogik i hem, förskola/skola och andra verksamheter utifrån forskning och erfarenheter

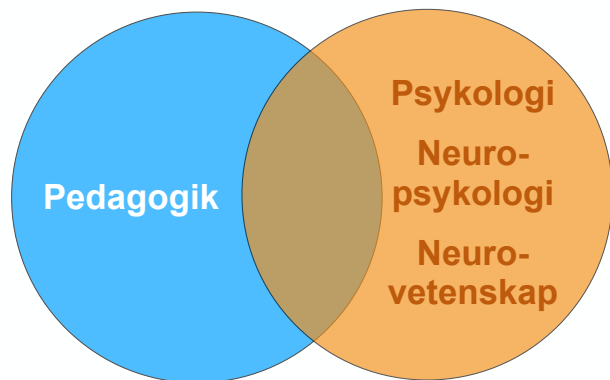


Petra Krantz Lindgren & David Edfelt

Podd om vuxnas kommunikation och konflikthantering med barn och unga

Sammanfattning

- Viktigt att skapa en god relation och jobba på inre motivation
- Vilka förväntningar finns i situationen? Överkrav?
- Funktionskompetens – Vilka situationer är svåra för eleven? Varför? Vad kan hjälpa?
- Vad gillar eleven? Skapa meningsfulla aktiviteter
- Vid handlingar vi uppfattar som negativa, ställ dig frågan *Vad är svårt just nu?*
- Samla på strategier, aktiviteter och förhållningssätt som fungerar och är bra
- Vilka fysiska och pedagogiska anpassningar behöver eleven?
- Vilka hjälpmedel kan vara till stöd?
- Skapa struktur, tydliga rutiner och använd tydliggörande pedagogik. Ge svar på frågorna: vad, var, hur, när, med vem, sedan och varför?
- Tänk på vad du "lyser på". Använd positiv omformulering
- Säg namnet oftare i positiva situationer
- Bemöt en upprörd elev med lugn
- Använd ett systematiskt arbetsätt för förändring



Vad?

Läroplan,
skollag

Varför?
Hur?

Gemensamt
systematiskt
arbete

Sannolikheten att yrken automatiseras inom 20 år

Mest, i urval:

- 98% Fotomodell
- 97% Bokföring...
- 96,6% Biblioteksass.
- 95,3% Kassapersonal
- 89,6% Lokförare
- 84,1 Gjutare,
svetsare, plåtslagare...

Minst, i urval:

- 0,8% Präster
- 1,1% Speciallärare
- 5,2% Förskollärare
- 5,6% Grundskollärare
- 8% Jurister
- 13,9% Poliser

Stiftelsen för strategisk forskning

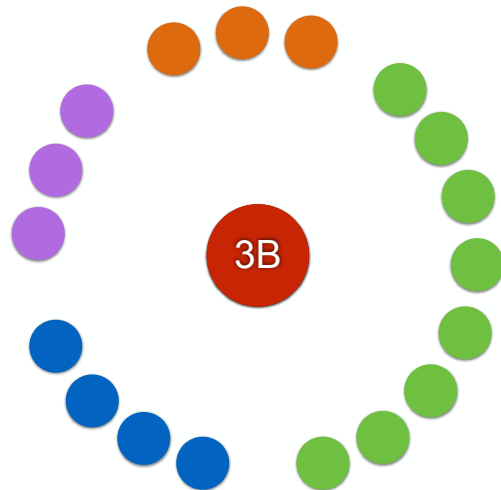
The big 5 - i skolan

- Analysförmåga
- Kommunikativ förmåga
- Metakognitiv förmåga
- Förmåga att hantera information
- Begreppslig förmåga

Metakognitiv funktion

Problembaserat lärande är ett vetenskapligt och teoretiskt angreppssätt:

- Söka information
- Kategorisera
- Se övergripande samband
- Hypotetiskt "vad om?"
- Tänka logiskt och systematiskt
- Sammanställa och dra slutsatser



Gymnasiesystem → lågstadiet

	2a	2b	2c
1			
2			
3			
4			

Elevers handlingar

- Kopplade till förmågan att styra sig själv samt omgivningens förmåga att skapa en tillvaro utan överkrav, där eleven kan lyckas
- Förmågan utvecklas i olika takt för olika elever
- Vissa elever behöver tydligare guidning för att lära sig
- Exekutiva förmågor är färdigutvecklade efter ca 25 års ålder
- Självstyrningen är svårt vid neuropsykiatriska funktionsnedsättningar
- Svårigheter med självstyrning är "normalt" hos små barn

Vanliga kritiska situationer

- | | |
|--|----------------------------------|
| Förflyttningar | Hålla reda på saker, tiden... |
| Förändringar | Använda lagom mycket tid |
| Eget ansvar | Växla mellan olika aktiviteter |
| Nya personer – vikarier | Handskas med frustrationer |
| Koncentrera sig på en sak i en stimuleringsrik miljö | Stå ut med "tråkiga" uppgifter |
| Fri lek, grupparbete, umgänge | Vänta på sin tur
<i>mm mm</i> |
| Schemabrytande aktiviteter | |

Förväntningar i fritidshemmet

- | | |
|----------------------------------|---------------------------------|
| • Kunna välja | • Ta initiativ |
| • Vara en schysst kompis | • Anpassa sig till förändringar |
| • Komma på vad man har lust med | • Klara av övergångar |
| • Lyssna och följa instruktioner | • Leka och göra saker med andra |
| • Vara rädd om saker | • Förstå talat språk |
| • Acceptera rutiner & regler | • Turtagning |
| • Vänta | • Inte slåss |
| • Bidra till god stämning | • Bra hygien |
| • Hålla ordning på sina saker | • Ta lagom med mat |
| • Vara hjälpsam | • Fråga när man inte förstår |
| • Plocka upp efter sig | • Tåla lite frustration |

Socialt samspel

- Läsa av andra och förstå deras intentioner
- Bromsa sig, vara uppmärksam på andra
- Föreställa sig saker i huvudet
- Komma överens, ge och ta
- Hantera mycket information samtidigt
- Ändra sig smidigt
- Anpassa sin egen idé till andras

Lyssna

Hörsel
Vara fokuserad
"Vara stilla"
Förståelse
Språk
Tolka social
kommunikation
Turtagning...

Intressant
Engagerad
Relation
Ljud
Ljus
Syre
Innehåll
Tid...

Exekutiva funktioner

- Organisera
- Planera
- Prioritera
- Hämma impulser
- Kontrollera affekter
- Tidsuppfattning
- Arbetsminne mm

Etikettering

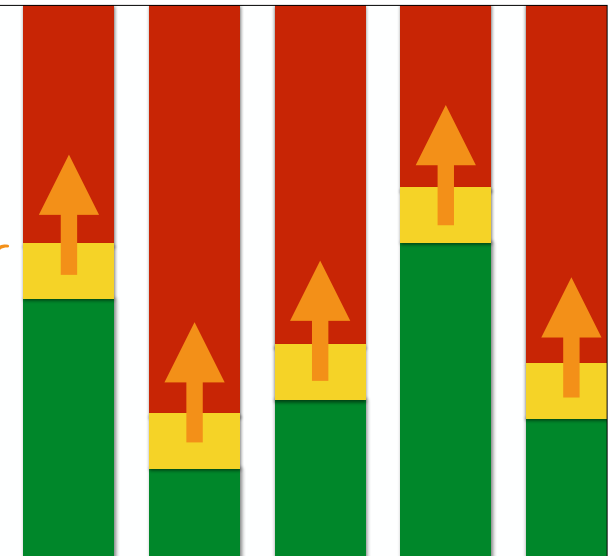
- Att inte prata i termer av personlighetsdrag/egenskaper (etiketter, eng. labeling) är positivt för lärandet.
- Undvik således att beskriva elever som till exempel otrevliga, pratsamma, självupptagna, lata, uppmärksamhetskrävande, envisa, slarviga och glömska.
- Detta leder till att ansvaret läggs på individen, vi tappar makt och således möjlighet till inflytande. Ansvarsprincipen: den som tar ansvar kan påverka.
- Även användandet av positiva beskrivningar såsom flitig, kamratlig, duktig, samarbetsorienterad är problematiskt.
- Återkoppla istället i relation till det elever gör – eller tänker/känner

Kan inte

Kan med hjälp

Kan

Lärande



Handlingar vid överkrav

Negativa

Gå därifrån, skrika, spela pajas, slåss, pilla på andra, lägga huvudet på bänken, göra ljud, kasta saker, slänga ur sig tillmälen, springa iväg, hoppa omkring, gå på toa, bli passiv, prata med en kompis, vässa pennan, vända sig om, riva sönder saker, gå omkring, lägga sig under bordet, titta ut genom fönstret, säga fula ord/svära, dra någon i håret, ta andras saker, klättrar omkring, dra igång andra...

Positiva

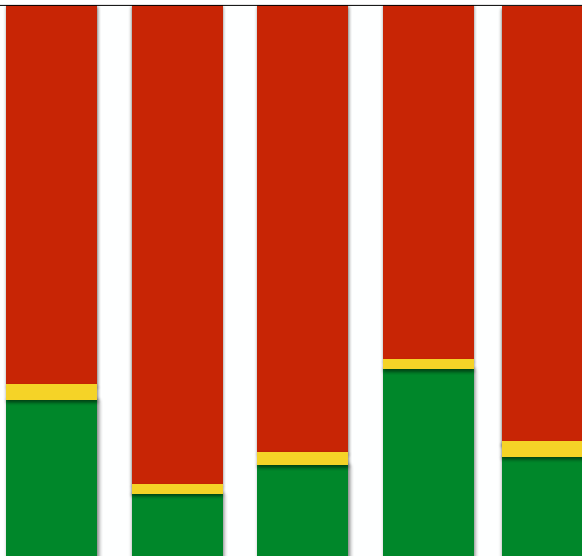
Be om hjälp, säga att det är svårt, kolla på någon och göra lika, försöka lite till, göra något annat konstruktivt under tiden...

Vårt viktigaste verktyg:

Nyfikenheten

När du ser ett problemskapande beteende, ställ dig frågan:
Vad är svårt just nu?

Vid stress
tappar vi
förmågor

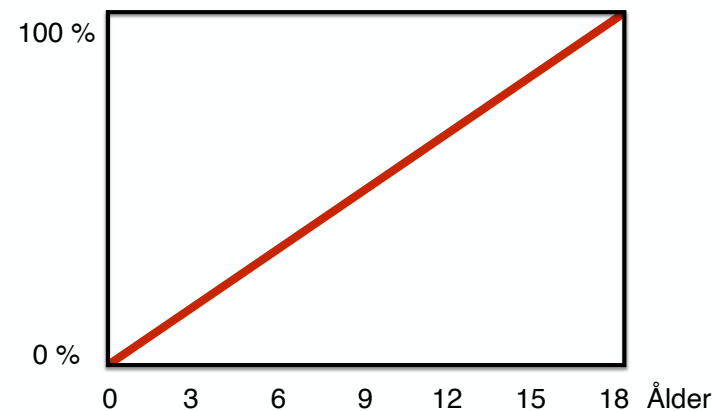


Ansvar

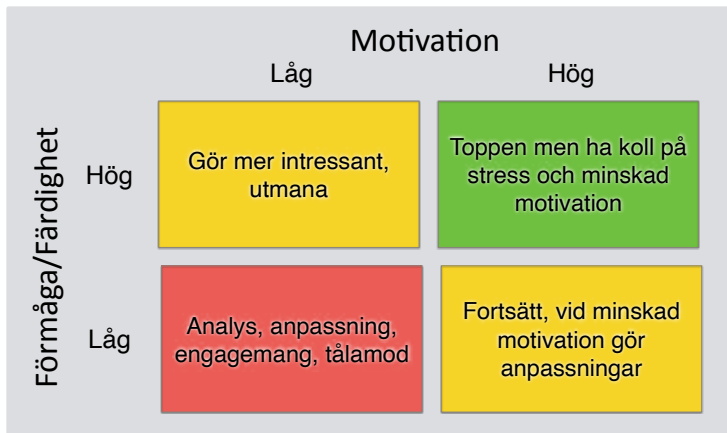
100 %

0 %

0 3 6 9 12 15 18 Ålder



Skolans största utmaning



Risker med belöningar

- Kan öka beroendet av belöningar och extern bekräftelse
- Kan reducerad inre motivation
- Läger ansvaret på personen/ eleven/barnet
- Kortsiktig effektivitet
- Kan minska möjligheten till djupare lärande
- Kan upplevas bestraffande vid utebliven belöning
- Kan förstärka minimal ansträngning
- Inflation – belöningar kan behöva trappas upp
- Kan underminera samarbete och sammanhållning
- Kan minska glädjen
- Kan försvaga självstyrande beteenden
- Misslyckanden kan kännas värre
- Kan låsa fast ett beteende och minska kreativitet och innovation
- Kan villkora motivationen
- Kvaliteten på utförandet kan minska
- Kan öka skillnaden mellan de som lyckas och de som inte gör det.
- Kan bidra till ojämlikhet och orättvisa
- Kan öka stress och press
- Känslan av autonomi kan minska
- Kan minska fokus på långsiktiga mål
- Del av en maktstruktur – någon måste vinna
- Kan leda till överdrivet fokus på mätbara mål
- Kan ignorera underliggande problem
- Kan skapa oärliga beteenden och manipulation
- Kan skapa otydlighet kring egna interna drivkrafter
- Kan minskad risktagning
- Kan leda till förväntningar på nya belöningar och besvikelse om de uteblir
- Kan ignorera djupare personliga eller emotionella behov
- Kan ignorera individuella skillnader mellan personer
- Kan skapa avund och splittring i grupper
- Kan bidra till minskad tillfredsställelse
- Kan leda till ett fokus på fel saker
- Etiska överväganden kan komma i andra hand
- Kan skapa passivitet

Inre motivation

- Självbestämmandeteorin. Self-Determination Theory, SDT
- Edward Deci, amerikansk psykolog & forskare
- En person kan känna inre motivation först när tre basala psykologiska behov tillgodoses:
 - **Autonomi** – att uppleva sig kunna påverka situationen
 - **Kompetens** – att känna att man kan, ev med hjälp
 - **Samhörighet** – del i ett sammanhang



Hjälpmedel

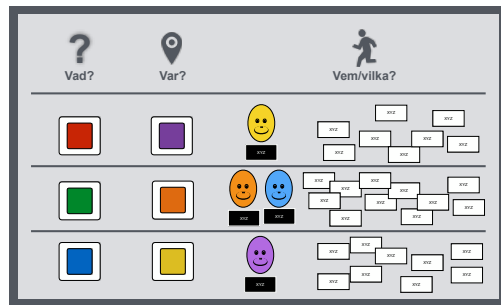


Varför?
Vad?
Var?
Hur?
När?
Med vem?
Sedan?

MÅNDAG	TISDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG



...möjlighet att utveckla
förtroendet med demokratiska
principer, arbetssätt och processer
genom att de får vara **delaktiga,
utöva inflytande och ta ansvar i
verksamheten**

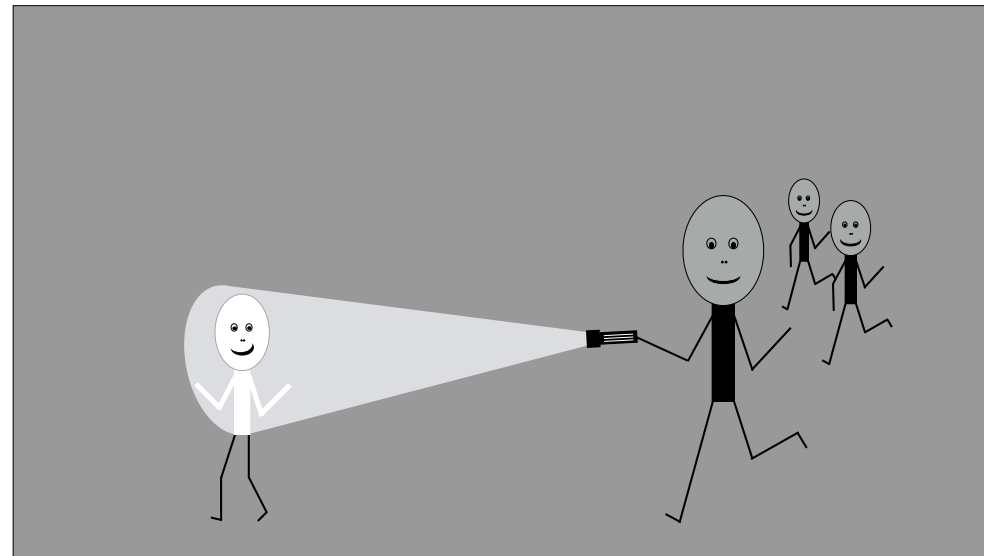


MÅNDAG	TISDAG	ONSDAG	TORSDAG
Green	Blue	White	Brown
Orange			
Green			

1. Varför ska jag göra det?
2. Vad ska jag göra?
3. Var ska jag vara?
4. Med vem ska jag vara?
5. När ska jag göra det?
6. Hur ska jag göra det?
7. Hur länge ska jag göra det?
8. Hur mycket ska jag göra?
9. Vad händer sedan?

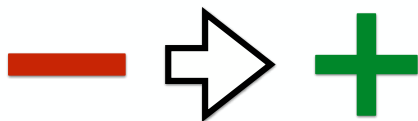


Hur gör ni för att skapa engagerande raster och minska risken för att konflikter tar sig in i klassrummet?



Positiv omformulering

Inte säga inte



- Spring inte... → vi går i/till...
- Där kan ni inte sitta → Här borta går det bra att sitta
- Du får inte rita på bänken → Här är ett papper att rita på

Positiv omformulering

- Exempel:
 - Spring inte... → vi går till...
 - Där kan ni inte sitta → Här borta går det bra att sitta
 - Du får inte rita på bänken → Här är ett papper att rita på
- Kommentarer från pedagoger som använt sig av positiv omformulering på ett systematiskt sätt
 - Bättre relation till eleven och mellan eleverna
 - Färre problemskapande beteenden, fungerar bättre
 - Bättre stämning i klassen/gruppen
 - Skönt slippa höra sin egen tjatiga röst
 - Känns roligare att gå till jobbet

Positiv omformulering

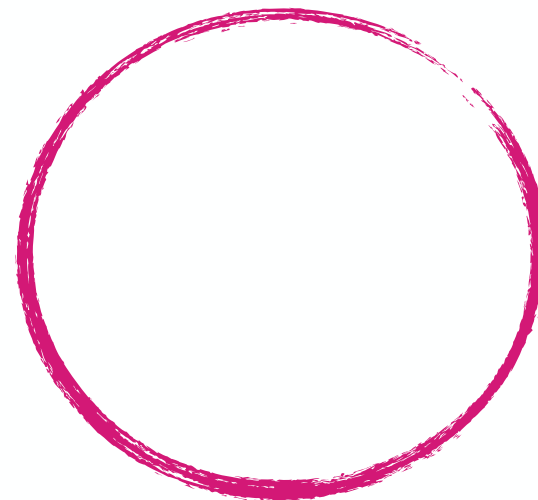
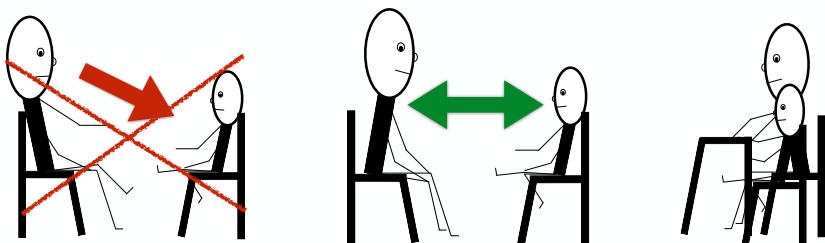
Hur gör jag för att komma igång:

- Skriv meningar med "inte" och ändra dem för att visa vad eleven kan/behöver göra
- Exempel:
 - Spring inte... -> vi går till...
 - Där kan ni inte sitta -> Här borta går det bra att sitta
- Testa under en tid och stötta varandra med lite uppmuntran och påminnelser.
- Var observant på vad som händer. Lycka till!

Samarbetsbaserad problemlösning, CPS

- Välja ett dilemma/problem att ta tag i och försök finna en lösning som båda är nöjda med:
 - Vuxne beskriver sin bild av situationen
 - Eleven beskriver sin bild
 - Den vuxne ger tid för att tillsammans finna lösningar som utgår ifrån elevens idé om vad som skulle kunna fungera
 - Lösningarna behöver vara möjliga och inte mot elevens vilja

Gemensam problemlösning



Utvärderingsfrågor vid utbrott i skolan

Utifrån boken:
Beteendeproblem i skolan
av Bo Hejlskov Elvén

Vardagsfasen

- Vad hände innan situationen utvecklades?
- Vem sa vad?
- Vad förväntade vi att eleven kunde?
- Varför kunde eleven inte det?
- Kan eleven det ibland? Vad var det då som skiljde denna situation från en där hen kan?
- Fanns det tillräckliga strukturer för att hjälpa eleven att kunna det vi förväntade oss?
- Var vårt beteende den utlösande faktorn för elevens affektökning?
- Hur kan vi se till att situationen inte inträffar igen?

Upptrappningsfasen 1

- Hur försökte eleven lösa situationen?
- Var elevens strategier egentligen okej? Exempelvis att säga nej till något hen inte kan överblicka.
- Fick eleven möjlighet att samla sig och behålla kontrollen?
- Använde vi oss av lösningar som skapade problem för eleven, som hen i sin tur var tvungen att hitta lösningar på?
- Ökade vi kraven på eleven i upptrappningsfasen?

Upptrappningsfasen 2

- Använde vi oss av några strategier för att hjälpa eleven att behålla självkontrollen i upptrappningsfasen (som att skapa avstånd, undvika ögonkontakt, vända sidan till)?
- Använde vi i stället ett kroppsspråk och en ton som minskade elevens möjligheter för att behålla kontrollen (markerat och insisterande kroppsspråk, direkt och krävande ögonkontakt, gick närmare, ökade röstvolymen, tog tag i eleven)?
- Använde vi oss av avledande strategier för att aktivt hjälpa eleven att behålla självkontrollen? Vilka? Vilken effekt hade de?

Kaosfasen

- Var det en farlig situation?

Om det var en farlig situation:

- Avbröt vi den på ett kort och effektivt sätt utan att öka konfliktnivån?

Om det inte var en farlig situation:

- Kunde vi hålla oss ifrån att ingripa?
- Sett i backspegeln, ökade vi kaoset eller minskade vi kaoset? Förlängde eller förkortade vi situationen?

Nedtrappningsfasen

- Fick eleven nödvändig plats och lugn och ro så att hen kunde lugna sig på ett bra sätt?
- Gjorde vi något som fick situationen att eskalera igen (som att tillrättvisa, försöka fostra, visa på negativa konsekvenser av beteendet eller att ställa nya krav innan eleven var redo)?
- Sade vi något som fick eleven att snabbare kunna lugna sig (som att säga sådant som minskar skuld och skam)?

Tillbaka i vardagsfasen

- Vilka strukturer måste förändras för att det inte ska hända igen?
- Har vi en handlingsplan som vi tror kommer att fungera om samma situation uppstår igen?
- Det finns flera sätt att utvärdera, men denna modellen har den stora fördelen att vi utvärderar på vad vi själva gjorde, och det är det viktigaste.
- Frågorna till sista fasen handlar främst om hur vi ska förändra.

